

ODIŠLA VÝZNAMNÁ VEDECKÁ A PEDAGOGICKÁ OSOBNOSŤ. ZA PROFESOROM IVANOM CVRKALOM

Dňa 16. marca 2025 zasiahla akademickú obec smutná správa. Odišla významná vedecká a pedagogická osobnosť, ktorá takmer polstoročie formovala slovenskú a svetovú germanistickú literárnu vedu a viac ako dve desaťročia prispievala k rozvoju prípravy učiteľov nemeckého jazyka a literatúry na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Prof. PhDr. Ivan Cvrkal, CSc., sa narodil 21. júna 1934 v Záhorskej Vsi. Po ukončení strednej školy v Bratislave bol profesionálnym vojakom a zároveň študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave slovakistiku a germanistiku. V roku 1970 ukončil rigorózne pokračovanie a získal titul PhDr. Kandidátsku dizertačnú prácu obhájil v roku 1980, na základe čoho mu bola udelená hodnosť CSc. V roku 1995 sa habilitoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a získal titul docent. Po inauguračnom pokračovaní na tej istej fakulte bol v roku 2001 prezidentom Slovenskej republiky vymenovaný za univerzitného profesora v odbore moderná neslovanská filológia, špecializácia germánske literatúry.

V profesijnom živote prof. Cvrkala zohrávajú významnú úlohu dve pracoviská. Od začiatku 70. rokov pracoval v Literárnovednom ústave Slovenskej akadémie vied. Najskôr dosiahol kvalifikáciu vedúceho vedeckého pracovníka ústavu, neskôr pôsobil vo funkcii vedeckého tajomníka ústavu a v rokoch 1983 – 1986 bol zástupcom riaditeľa ústavu.

Od septembra 1994 začal prof. Cvrkal pôsobiť na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Bolo to obdobie renesancie prípravy učiteľov cudzích jazykov, a teda aj učiteľov nemeckého jazyka a literatúry. Pán profesor sa s veľkým záujmom a zánietením zapojil do prebiehajúcich procesov formovania nových študijných programov a podstatnou mierou sa zaslúžil o štruktúrované zastúpenie literárnovednej zložky v danom učiteľskom študijnom programe. Krátko po svojom príchode na fakultu prevzal aj vedenie Katedry nemeckého jazyka a literatúry PdF UK, pričom ako vedúci katedry vždy dokázal na pracovisku vytvoriť pre svojich kolegov atmosféru tvorivej slobody a kolegiálnej dôvery. V študentoch zasa vzbudzoval aktívny záujem o nemeckú literatúru.

Významná bola aj práca prof. Cvrkala vo vedeckých spoločnostiach. V rokoch 1987 – 1995 bol členom Predsedníctva medzinárodnej Goetheho spoločnosti vo Weimare. V roku 1989 v spolupráci s Rakúskou spoločnosťou pre literatúru vo Viedni inicioval a založil Rakúsku knižnicu pri Slovenskej akadémii vied a viedol ju do roku 1999. V 90. rokoch bol riešiteľom grantových úloh *Od moderny k postmoderne* (1994 – 1996) a *Dejiny európskych literatúr v 20. storočí* (1998 – 2000).

Prof. Ivan Cvrkal je autorom monografií, vysokoškolských učebníc a početných vedeckých štúdií. Svojimi prácami (cca 300 bibliografických záznamov) sa stal jedným z najlepších znalcov literatúry nemecky hovoriacich krajín a nemecko-slovenských literárnych vzťahov. Svedčia o tom aj jeho nasledujúce práce: *Básnikov subjekt a sociálna skutočnosť* (*Das Dichtersubjekt und die soziale Wirklichkeit*, 1974), *Epický svet a premeny mýtu v diele Thomasa Manna* (*Die epische Welt und der Mythoswandel im Werk von Thomas Mann*, 1977), *Koncepcia sveta a postavy v antifasistickej próze na Slovensku a v NDR* (*Die Konzeption der Welt und die Figuren im antifaschistischen Prosa in der Slowakei und der DDR*, 1977), *Funkčnosť a typológia prózy o socialistickej dedine* (*Funktionalität und Typologie von Prosa über das sozialistische Dorf*, 1980), monografia *S. H. Vajanský a nemecká literatúra* (*S. H. Vajanský und die deutsche Literatur*, 1984), *Das Junge Wien* (1995). Fenoménom avantgardy

20. storočia sa venuje napr. v zborníkoch *Kapitoly z moderny, avantgardy a postmoderny* (*Kapitel aus Modernismus, Avantgarde und Postmoderne*, 1996), *Z dejín európskych literatúr 20. storočia* (*Zur Geschichte der europäischen Literaturen des 20. Jahrhunderts*, 2002), *Európske literárne avantgardy 20. storočia* (*Europäische literarische Avantgarden des 20. Jahrhunderts*, 2005).

Prof. Cvrkal získal za svoju vedeckú a pedagogickú prácu aj viaceré ocenenia. Za zásluhy v spoločenských vedách mu Predsedníctvo SAV udelilo v roku 1984 striebornú plaketu Ľudovíta Štúra a v roku 1994 zlatú plaketu Ľudovíta Štúra. Za prekladateľskú činnosť bol v roku 1996 ocenený Ministerstvom školstva a kultúry Rakúskej republiky. Za vedeckú a pedagogickú činnosť mu vedenie Pedagogickej fakulty UK udelilo v roku 1999 striebornú medailu PdF UK a v roku 2005 zlatú medailu PdF UK.

Enumerácia týchto údajov však nedokáže uchopiť veľkosť pedagogického majstrovstva pána profesora, šírku jeho vedeckého poznania a predovšetkým podstatu a hĺbku jeho ľudského rozmeru, ktorú mali možnosť spoznať jeho kolegovia a študenti.

Česť jeho pamiatke!

Za Katedru nemeckého jazyka, literatúry a didaktiky a Ústav filologických štúdií PdF UK v Bratislave

prof. PhDr. Mária Vajičková, CSc.